

Kolozsvár-Napoca városában, ma

Mintegy tíz éve figyelem közelebről Kolozsvár művelődési és irodalmi életét, s beilleszkedésem ebbe a környezetbe — vagy hogy úgy mondjam: alkalmazkodásom — nem fosztott meg sem élelátásomtól, sem bizonyos „kritikai” szellemtől. Teljes tárgyilagossággal mondhatom, hogy ítéletem kedvező, mindössze talán e kedvező ítélet indoklásában különbözöm másoktól. Természetesen csak a magam nevében beszélhetek. Hadd vázoljam fel tehát néhány benyomásomat, személyes vélekedésemet, amelyeket nem befolyásol az ünnep hangulata.

Nagyon hamar és nagy elégtétellel vettem észre, hogy Kolozsváron — lehet dolgozni. Kevesebb a mindenféle kapkodó felszólítás, könnyebb az alkotó elmélyülés, mint másutt. Telefonálgatásokban, meghívásokban, végtelen beszélgetésekben persze Kolozsváron is része van az embernek, de itt viszonylag könnyebben megvalósítható a felszólítások és válaszok egyensúlya; az ember, ha akarja, sok hasznos időt megtakaríthat a másutt oly gyakori zajos, izgatott, természetlen idővesztegetésből, s ebben nagy segítségére van az emberi megértés, a fejlett valóság- és arányérzék. Kevés dolgot sikerült megvalósítanom, mindenestre sokkal kevesebbet, mint szerettem volna; amit azonban megírtam s közreadtam, az mindmind Kolozsváron jött létre. Nagyon valószínű, hogy itt maradok mindvégig. Tulajdonképpen nem is látok, nem is álmodok ennél jobb — kényelmesebb és gyakorlatibb — megoldást a magam számára.

Hol a „központ” és hol a „vidék”? Számomra e fogalmak elsősorban szellemi, gondolati és erkölcsi tartalmat hordoznak. Ha elnézem a „központ” különféle, olykor szórakoztató spektakulumait, semmilyen kisebbrendűségi érzésem sincsen, s egyáltalán nem bánom, hogy „vidéken” élek. Sajnálatos tény, de beszűkült látóhatárú, kicsinyes, apró helyi ügyekbe bonyolódott, helyi hierarchiáktól begyuladt „vidéki” bárhol lehet az ember. Személyes tapasztalat alapján állíthatom, hogy a jelenlét hazánk szellemi központjaiban Kolozsváron élve is lehetséges — sőt olykor e jelenlét hatékonyabb, termékenyebb lehet, mint ha máshonnan indulna ki.

És még valami kedvemre való: itt, bizonyos nem újkeletű egyensúlyérzéknek köszönhetően, ami ezeken a tájakon hagyományos, a „központ” jó néhány hamis irodalmi értéke nem vergődött vajmi nagy tekintélyre, és irodalmi hierarchiája sem vált irányadóvá. Kolozsvár-Napoca városában, ma — nyugodtan merem állítani — van annyi tehetség, annyi szellemi erő, hogy bármely hazai kulturális központtal egyenlő eséllyel állja a versenyt, és bár e dialógus résztvevői olykor nem mind kedvemre valók (ami egyébként nem kötelező), a lényeg az, hogy kialakultak az egészséges erőviszonyok, és áll a nemes verseny. Országunk szellemi energiája oszthatatlan közös teljesítmények eredője, ám ebben az oszthatatlan egészben a kolozsváriaknak tulajdonítható rész egyre nagyobb és egyre jelentősebb. Mindez, úgy hiszem, a józanabb értékrend-megállapítás révén vált lehetségessé. Ha visszapiillantok a tíz évvel ezelőtt elfogadott irodalmi értékrendre, s összevetem a sokkal realisabb maival, a haladás azonnal szembeütök. Öröndetes ez a folyamat és visszafordíthatatlan, akárcsak a társadalmunk életében végbement más folyamatok.

Ez a jól látható és tiszteletreméltó jelenség részéről különösen azoknak a fiatal értelmiségieknek a körében figyelhető meg, akiknek az érdeklődése közel áll az enyémhez. Ha másutt a valóságos irodalmi értékrend különféle okokból még bizonytalan vagy éppen ki sem alakult (hány „központi” fiatal költőnk, prózaírónk és kritikusunk ismeri el őszintén, legjobb meggyőződése szerint, más nemzedékbeli pályatársai objektív magasabbrendűségét?) — itt megvan a hajlam a valóságos értékrend érzékelésére s a törekvés a megőrzésére. Nem óhajtok kalandos statisztikába bonyolódni, táblázatokat felállítani. De az teljesen világos számomra, hogy a kolozsvári fiatalok legjobbjai — ők azok, akik most számítanak, s akik fejlődni fognak — a valóságos értékrend elismerésének, tiszteletének és a szellemi munka fegyelmezett, szigorú stílusának alkotó légkörében élnek. Kolozsvár-Napoca városát bizonyos komolyság, bizonyos szerénység jellemzi. Itt a felfuvalkodottság kevésbé érvényesül, mint másutt. És ha a pálya még talán rövidebb is, az igazi futónak győznie kell; az aprócska, tényleg „vidéki” bárdok kihulltak a versenyből.

Adrian Marino